

N:o 150.

Af herr **C. A. Lindhagen** m. fl., *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition n:o 62 har framlagts förslag till lag om förbud för bolag och förening att, därest ej Konungen lämnar tillstånd, förvärfva fast egendom å landet inom Norrland och Dalarne, hvarifrån förslaget dock medgifver en hel del undantag.

Bland dessa undantag är i *förslaget*s 3 § upptaget medgifvande för bolag och förening att fortfarande förvärfva den del af etthemmans afrösningsjord med impedimenter, som ej är att, på sätt i paragrafen närmare bestämmes, hänföra till stödskog och odlingsområde. En dylik lag skulle i allt fall verka såsom totalförbud i en del orter särskildt i kustbygderna och storsjöbygden, men i öfriga trakter skulle från $\frac{1}{2}$ och ända till $\frac{5}{6}$ af de återstående bondehemmanens skogsmarker få fortfarande öfvergå till sågverksindustrien.

Detta förslag är framfördt af en majoritet inom norrlandskommittén såsom ett förmedlingsförslag, afseende att angifva det mått af jord, som, enligt hvad alla borde vara ense om, måste inom dessa vidsträckta delar af vårt land allra minst bevaras åt ett fritt bondestånd och den öfriga befolkningen. Kommittén säger sig därigenom också gifvit de tidigare förslagen »en väsentligen reducerad form» samt framhåller, att med dess förslag »i skogsbygderna ännu ansenliga skogsområden komme att stå trävarurörelsen till buds».

Den, som i bolagens omåttliga jordförvärf ser en stor samhällsfara, kan emellertid icke vidgå, att ett dylikt opportunitetsförslag gör till fyllest. Bolagens jordförvärf måste ju redan nu anses mer än till-

Bih. till Riksd. Prot. 1906. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 58 Häft. (N:o 150.)

räckligt stora, och genom att få förvärfva ytterligare fastigheter, skulle deras ekonomiska, sociala och politiska öfvermakt ytterligare stärkas på bekostnad af bondeståndet och den öfriga befolkningen. Det framstår ju äfven såsom en egendomlig åtgärd, att sedan staten medelst afvittringarne velat gynna bondeståndet genom stora skogsanslag och nybyggesupplåtelse »för landets uppodling och bebyggande», så är staten nu beredd att stifta en lag, som uttryckligen angifver sig vilja befrämja, att ytterligare stora delar af dessa skogsmarker, utöfver de för sitt ändamål redan förlorade, må »stå trävarurörelsen till buds». I själfva verket är detta endast ett upprepande, ehuru i mindre omfattning, af samma statsklohet, som i sin tid anfördes för nu gällande ägostyckningslags uppgift att i de norrländska bygderna skilja inägorna från skogsmarken och därigenom bereda hemmansägaren tillfälle att, såsom det hette, »efter skogens försäljning» kunna kvarsitta med äganderätt å gården.

Förslagets bestämmelse att i Dalarne prisgifva just de s. k. utskogarne kan ock vara betänkligt. Därigenom äfventyras, att staten kommer att särskildt uppmuntra och underlätta till att afhända befolkningen dessa utskogar, som på många ställen utgöra den värdefullaste egendomen och därför äro för befolkningens utkomst väl behöfliga.

Tidigare ha också önskningarne samlat sig kring ett totalförbud. Andra Kammaren antog åren 1901 och 1903 en provisorisk lag i detta syfte. Norrlandskommitténs underdåniga hemställan af år 1901 gick i samma riktning. De talrika kommunalstämmobeslut, mötesresolutioner och petitioner, som år 1901 och äfven sedermera i orterna kommit till stånd, förordade, ofta i de kraftigaste ordalag, ett totalförbud. Och samma hemställan framfördes till regeringen förra året af den stora daladeputationen, bestående af ombud, som för ändamålet utsetts af kommunalstämmorna i tolf socknar inom öfre Dalarne.

I sina afgifna yttranden öfver norrlandskommitténs betänkande tillstyrka visserligen länsstyrelserna i Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län ifrågavarande förmedlingsförslag. Detsamma kan i själfva verket länsstyrelsen i Gäfleborgs län också sägas hafva gjort, om än indirekt, i det att länsstyrelsen väl förordar obegränsad rätt för bolag att fortfarande köpa hemman, men på samma gång tillstyrker, att, sedan detta väl är gjordt, staten skall från bolagen expropriera tillbaka ungefär just så mycket, som enligt den nu framlagda propositionen skulle inbegripas under förbudet. Länsstyrelsen i Jämtlands län åter hemställer om totalförbud. Den finner, att den ifrågasatta inskränkingen i förbudet skulle »i hög grad försvaga förbudets verkan», i det

att om det tillåtes bolag och föreningar att fortfarande förvärfva all den inrösningsjord, som ej bör betraktas såsom stödskog eller odlingsområde, den jordbrukande befolkningens ställning skulle komma att alltmer försvagas genom försäljning till trävarubolagen af den öfriga jorden.

Äfven två reservanter inom norrlandskommittén hafva i afgifna reservationer stått fast vid yrkandet på totalförbud, detta dock endast alternativt, i händelse ej ett annat af dem framställt förmedlingsförslag kunde vinna afseende.

Dessa ledamöter framhålla i sistnämnda afseende, att det, trots allt, likväl gifves ett skäl att ej taga helt afstånd från tanken på en tudelning af skogsanslaget. Man vore ju nämligen tämligen ense om, att det icke varit gagneligt för bönderna, att de fått så stora skogsanslag till fri disposition, utan att en väsentlig del bort afsättas till allmänningar. Här skulle nu ett icke oviktigt steg kunna tagas för att godtgöra denna försummelse. Äfven kommittén framhåller, att det vore lyckligast, om den öfverloppsmark, som kommittén undantagit från förvärfsförbudet, kunde komma att fylla sin naturliga bestämmelse genom att ombildas till allmänningar. Därför hemställes af dessa två ledamöter, att viss efter undersökning bestämd skogsmark skulle få undantagas från förbudet, dock under villkor, att staten eller kommunen berättigades inlösa marken för den betingade köpeskillingen. Kommunen skulle hafva företrädesrätt att öfvertaga köpet, och detta helst underlättas genom låneunderstöd af statsmedel. Vill kommunen eller staten icke förvärfva marken, så öfvergår den definitivt till köparen.

Det kan ock med fog ifrågasättas att såsom en följd af nu angifna grundsatser stadga totalförbud jämväl för *socknar*, där vid afvittringen en afsevärd del af hemmanens skogsanslag t. ex. minst $\frac{1}{4}$ redan afsatts till skogsallmänning. Dessa socknar äro inom Norrbottens län de sex lappmarkssocknarne jämte Pajala, Muonionalusta och Tärendö socknar samt inom Kopparbergs län Svärdsjö, Envikens, Lima, Transtrands, Orsa och Älfdalens socknar samt Särna socken med Idre kapellag.

Beträffande särskildt *Västerbottens och Norrbottens lappmarker* synas viktiga skäl tala för, att under hvarje förhållande ett totalförbud bör utfärdas för dessa trakter. Detta är också förordadt af de två förenämnda reservanterna inom kommittén. De erinra om hvilken sorglig historia lappmarksskogarnes afvittring vore. Landshöfding Widmark d. ä. framhöll i en underdånig berättelse af år 1860 »att det vore af stor och djup betydelse för orten och det allmänna, det skogen inom lappmarkernas vidsträckta skogsland framgent blefve kronans egendom». Men

statsmakterna skulle gå en medelväg, och bestämde år 1873 i sammanhang med beslut om lappmarksskogarnas afvittring, att den skog, som utskiftades utöfver husbehovet, endast fick tillgodonjutas efter utstämpling. Därigenom trodde man sig hafva vunnit å ena sidan, »att bonden skulle af skogsbruket hafva en nödig befunnen biförtjänst, då hans jordbruk slog fel», och å andra sidan, »att skogen ej skulle sköflas och bonden ej blifva prisgifven åt skogsköpare». Det gick dock icke så, utan tvärtom, säga reservanterna. Genom att kronan afhände sig sin äganderätt, blefvo egendomarna prisgifna åt skogsköpare, som af bönderna förvärfvade utstämplingsrätterna och äfven hemmanen. På detta sätt äro i de flesta lappmarkssocknarna, utom större delen af utstämplingsrättigheterna, redan inemot hälften eller därutöfver af själfva hemmanen i trävarubolagens ägo. Och hvad angår det förmenta skyddet mot skogens sköfving, som skulle vinnas genom utstämplingstvänet, så har den stora politiken efter afvittringarnas afslutande i lappmarkssocknarna kännetecknats af skogsköparnes ständiga anlopp för att erhålla den största möjliga utstämpling, oafsedt hvad skogarna tålde i afverkning. Sin öfvertygelse, att ett totalförbud bör utfärdas för lappmarkerna, motivera reservanterna härefter i annat sammanhang sålunda:

»Lappland är ett land för sig, det märkes snart, när man rest där något med öppna ögon. Man känner, att det är ett ungt, ännu icke exploateradt land, där äfven de bästa bosättningsmöjligheterna icke hunnit tagas i anspråk. Däraf förklaras befolkningens synnerliga ifver för nya bosättningar, deras framträdande fiendskap mot bolagens jordförvärf och deras alldeles särskilda intresse för norrlandsfrågans lösning. Folkökningen är ock mycket stark i Lappland i följd af det synnerligen stora antal barn, som födas i familjerna. Detta folks enda framtidsförhoppningar grusas genom bolagsförvärfven. Härtill kommer, att i lappmarkerna såsom den nordligaste och mest aflägsna landsändan folket otvifvelaktigt mer än annorstädes behöfver ett stöd af skogen i tider af felslagna skördar och att bland annat för detta ändamål där införts ett särskildt skogshushållningssätt, nämligen utstämplingstväng. Det var bolagens arrendatorer och de bönder, som afhändt sig sina utstämplingar, hvilka behöfde bistås af det öfriga landet i följd af 1902 års missväxt. Man bör ock komma ihåg, att, såsom utredningen ofvan visar, lappmarksskogarne ostridigt varit i sin helhet kronans egendom och att det öfvervägande antalet hemman därstädes bevisligen uppkommit af nybyggen, som kronan upplåtit under en jämförelsevis sen tidsperiod. Slutligen har staten helt nyligen låtit afvittra lappmarksskogarne, och detta i den bestämdt uttalade afsikten att stärka bondeståndet och hindra,

att bönderna fölle offer för skogsköpare. Det vore under alla dessa omständigheter och med hänsyn till, att bolagen redan med eganderätt förvärfvat inemot hälften af hemmanen, mer än underligt, om staten nu skulle genom sin lagstiftning uttryckligen förklara, att en stor del äfven af de återstående bondeskogarne borde få stå trävaruindustrien till buds.»

I afseende på lagens omfattning har den kungliga propositionen i öfverensstämmelse med norrlandskommitténs förslag gjort äfven den inskränknigen, att af *Gäfleborgs län* inbegripits under förbudet endast Ofvanåkers, Voxna, Los, Färila, Ramsjö och Hassela socknar samt Hamra kapellag. Detta motiveras af kommittén därmed, att dessa socknar skulle »förete den typiska norrländska karaktären» och att förhållandena inom länet i öfrigt skulle vara så pass stadgade, att någon egentlig fara för bondeståndets framtid icke kan anses föreligga. Tre reservanter inom kommittén anse däremot, att lagen bör, i öfverensstämmelse med de äldre förslagen, omfatta hela Gäfleborgs län. Bolagsförvärfven, mena de, ha inom detta län gått lika långt som inom de öfriga länen. Och icke heller kan ur kommitténs statistik hämtas något fog för dess åtskillnad. Den visar nämligen, att förvärfven stadigt fortgå äfven i många socknar, som ej skulle inbegripas under lagen. Inom t. ex. Ljusdals socken hade trävaruindustriens, till hufvudsaklig del aktiebolags, jordförvärf under tiden 1885—1900 ökats från 12,2 till 41,1 procent af hela mantalet. Detta kan knappast kallas för stadgade förhållanden. I sitt utlåtande öfver kommittébetänkandet har länsstyrelsen äfven förklarat sig icke kunna instämma i kommitténs åsikt, att endast i dessa uppräknade socknar af länet bolagens jordförvärf skulle behöfva motarbetas, ity att detta förvisso vore önskligt äfven inom andra delar af länet, såsom den af kommittén framlagda utredningen nogsamt ådagalade.

Uppenbarligen är förslaget i detta afseende icke tillfredsställande, och önskligt vore ju om åtminstone vissa särskildt hotade socknar, såsom Ljusdal och Bjuråker, ytterligare medtogos under förbudet.

Med stöd af hvad sålunda anförts, få vi hemställa,

att Riksdagen måtte besluta följande ändringar i det genom den kungl. propositionen n:o 62 framlagda lagförslag, nämligen:

1:o) att antingen från förvärfsförbudet undantag enligt 3 § ej medgifves, eller ock stadgas, att förvärf, som jämlikt nämnda paragraf medelst gällande af-

handling kommit till stånd, skall hembjudas stat och kommun till inlösen med företrädesrätt för kommunen;

2:o) att under alla förhållanden undantag enligt 3 § ej medgifves för Västerbottens och Norrbottens lappmarker eller för ofvannämnda socknar, där vid afvittringen en afsevärd del af skogsanslagen afsatts till allmänningar; samt

3:o) att lagen måtte vinna tillämpning ej blott inom de i förslaget uppräknade socknarne af Gäfleborgs län, utan äfven inom andra delar af länet och i all synnerhet inom Ljusdals och Bjuråkers socknar.

Därest motionen vinner afseende, torde erforderliga formuleringar föreslås af lagutskottet, i hvilket afseende hänvisas till förslagen å sid. 399 i norrlandskommitténs betänkande.

Stockholm den 20 mars 1906.

<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>D. Persson</i> i Tällberg.	<i>Joh. Ström.</i>
<i>B. P. Ersson.</i>	<i>Ollas A. Ericsson.</i>	<i>S. L. Olsson.</i>
<i>Johan Ericsson.</i>	<i>M. Sundström.</i>	<i>Karl M. Lindh.</i>
<i>P. Olsson.</i>	<i>Ol. Olsson</i> i See.	<i>Halvar Eriksson.</i>
<i>E. A. Leksell.</i>	<i>Joh. Er. Nordin.</i>	<i>K. Rob. Karlsson.</i>
<i>A. A. Eriksson.</i>	<i>S. H. Kvarnzelius.</i>	<i>P. Hörnstén.</i>
<i>C. J. Öberg.</i>	<i>A. J. Hagström.</i>	<i>J. Bromée.</i>
<i>E. Sundin.</i>	<i>V. Hugo Wickström.</i>	<i>S. J. Enander.</i>
<i>Karl Karlsson,</i> Mo.	<i>J. Andersson.</i>	<i>Albin Ahlstrand.</i>
<i>C. G. Sædén.</i>	<i>Alfr. Jonsson.</i>	<i>Linus Lundström.</i>
<i>Fr. Berglund.</i>	<i>L. J. Carlsson.</i>	

Ehuru vi inom norrlandskommittén, för ernående af ett positivt resultat i föreliggande, nu viktiga fråga, biträdt det slut, hvartill kommitténs majoritet kommit, anse vi oss, som ursprungligen hållit före och fortfarande äro af den mening, att förbudslagstiftningen bort gifvas en vidsträcktare omfattning, härmed böra instämma i motionens syfte.

Ad. Wiklund.

G. Kronlund.
